

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 48 (748)

Субота, 19 лістапада 1949 года.

Цана 50 кап.

За далейшае ўдасканаленне майстэрства

За апошнія гады беларуская савецкая літаратура дасягнула значных поспехаў. Яна вырастае не толькі па колькасці твораў, але і па іх ідэяльнай і мастацкай значнасці і якасці. Пашырлася кола тэм, узятых у новых паэтычных, празаічных і драматычных творах. Апрача тэм, прысвечаных адлюстраванню вялікай стваральнай працы калгаснікаў, новых твораў пмаг увагі аддаюць і паказу новага рабочага класа, адлюстраванню міжнародных надзей і тых працэсаў, якія адбываюцца цпер у нашай краіне.

Беларуская савецкая літаратура разам з пашырэннем тэматыкі, удасканаленнем майстэрства набывае і ўсё большае грамадскае значэнне. Па сваёй ідэяльнай значнасці і на сіле мастацкага ўвасаблення рэалістычнай наша літаратура выстае за ўсё сваёй рэспубліцы. Такія творы, як «Рыбалоў хата» Я. Коласа, «Новае рэалізацыя» і «Сцяг брыгады» А. Кулішова, «Хлеб», «Думы пра Маскву» П. Броўкі, зборнік вершаў М. Танка «Каб ведалі», які ўдасцісны ў пасляваенны час Сталінскіх змаганьняў і выданыя на рускай мове, гавораць аб іх ідэяльнай значнасці і высокім майстэрстве. На рускай мове выдаваліся таксама і творы К. Крапіва, М. Лынькова, П. Панчанкі, Т. Хадкевіча, У. Краўчанкі, А. Вольска і многіх іншых беларускіх пісьменнікаў. Здабыты нашай літаратурай, такім чынам, з'явіліся значныя ўклады ў агульнасавецкую літаратуру, якая з'яўляецца самай перадавой і прагрэсіўнай літаратурай у свеце.

Лепшы творы беларускай літаратуры, якія атрымалі высокую ацэнку савецкага чытача і ўсёй савецкай грамадскасці, вызначаюцца глыбокай ідэяльнасцю, народнасцю і высокім прафесійным майстэрствам. Яны маюць перадавую і пачынальную сувязь з сённяшнім жыццём, з надзеямі і ідэямі і імкненнямі савецкага народа. У іх адлюстраваны — героі нашых дзён, вялікая стваральная праца савецкіх людзей, любоў нашага народа да сваёй сацыялістычнай Радзімы, да партыі большавіў і да вялікага правадарыя народаў таварыша Сталіна.

Лепшымі творамі беларускай савецкай літаратуры ўдасцісны не толькі глыбокае прапнікненне ў падзеі жыцця, але і высокамастацкае іх увасабленне. Гэтыя творы з'явіліся наватарскімі не толькі па сваёму зместу, але і па сваёй форме. У іх знайшлі гарманічнае спалучэнне сацыялістычнага зместу з аднаведнай новай формай, якая дамаганна найбольш глыбокаму і ўсебаўаму адлюстраванню нашай рэалістычнай. Азначаныя значныя дасягненні беларускай савецкай літаратуры па пасляваенных гадах, аднак, неабходна і такога факту, што колькасць твораў, якія аднаўляюць высокім патрабаваннем нашага часу, усё яшчэ невялікая. Праўда, негледзячы на гэта, беларускія пісьменнікі мала працуюць над навішнем новых твораў. За апошні час на старонках рэспубліканскіх газет і часопісаў з'явілася значная колькасць новых твораў на актуальных тэмах сённяшняга жыцця. Яны, бесспрэчна, сведчаць аб актыўнасці пісьменнікаў і іх далейшым творчым росце. Гэта неаднаразова адзначалася на сходах пісьменнікаў і ў нашым друку. Але мы не можам заспакоіцца на дасягнутым. Партыя і таварыш Сталін вучаць нас не захаляцца дасягнутымі поспехамі, не загнушываць недахопаў, а шляхам крытыкі і самакрытыкі выяўляць іх і перадаваць, і тым самым ствараць усё ўмовы для далейшага руху наперад.

«Там, дзе зазнаства, беспаспартнае самаўсабленне і самаабаванне, дзе адсутнічае большавіцкая патрабавальнасць і самакрытыка, там спыняецца далейшы рух наперад, там номінуцца наступнае застой» (3 даклада Г. М. Малайкова на ўрачыстым паседжанні Маскоўскага Савета 6 лістапада 1949 г.).

У рабоце нашых крытыкаў і літаратуразнаўцаў яшчэ не жыва таякая з'ява, як агульнае захваленне асобных твораў, празмернае захваленне поспехамі нашай літаратуры.

Да Дня артылерыі

Мінекі гардон КП(б)Б разам з паіткіраўніцтвам БВА вылучыў вышні 150 дакладчыкаў і агітатараў, якія на працягу прымества і ў навуцальных установах сталіцы праводзяць гутаркі, лекцыі і даклады на тэмы: «Таварыш Сталін — стваральнік магутнай савецкай артылерыі», «Роля савецкай артылерыі ў Вялікай Айчыннай вайне» і інш.

У кіноапаратах, Акруговым Даме афіцэраў імя маршала Савецкага Саюза К. Е. Варашылава, а таксама ў рабочых клубах праводзіцца сустрэчы артылерыстаў-удзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны з рабочымі.

У Акруговым Даме афіцэраў імя марша-

«Людзям уласціва пераўвлічываць. І ў нашым асяроддзі ёсць таварышы, — гаворыць тав. Малайкова, — якія маюць готую загану. Гэтыя людзі, калі пачынаюць чым-небудзь захаляцца, дык абавязкова робяць гэта захвалена. Яны не могуць правільна ацэньваць поспехі і ў той-жа час падмацьваць недахопы для таго, каб іх ліквідаваць».

Гэтыя словы Г. М. Малайкова ў поўнай меры стасуюцца і да асобных работнікаў літаратурнага фронту нашай рэспублікі. Няма сумнення, што празмернае пераўвлічыванне нашых поспехаў у літаратуры, агульнае захваленне яе не спрымае барацьбе за павышэнне мастацкай якасці новых твораў.

Шматлікія водгукі чытачоў сведчаць, што некаторыя новыя творы нашай літаратуры не могуць яшчэ поўнасьцю задавальняць іх узровень патрабаванняў, бо стаяць на нізкім мастацкім узроўні. У іх павярхоўна і шэра паказаны нашы людзі, іх стваральная стваральная праца; слаба, невыразна раскрыты высокі патрыятычныя пачуцці, маральныя воблік будаўніка камунізма. Няродка сюжэт твора будаецца трафаратна, нецікава. Мова твора нехайшая, невыразная. Бывае і так, калі ў творы прысутнічаюць толькі імёны герояў, не раскрываюцца іх унутраны свет («Сустрэча на радзіме» К. Кірэнкі). Прачытаеш такі твор — і негледзячы на пільнае ўважэнне аб героі гэтага твору, як жывым чалавеку — нашым сучасніку. Такія творы не выконваюць свайго прызначэння выхоўваць савецкіх людзей у камуністычным духу.

Большавіцкая партыя вучыць, што для таго, каб літаратура магла выканаць сваю пачынальную выхавальную ролю, яна павінна праўдыва і ў яркіх мастацкіх вобразах увасабляць наша жыццё, прапанадаваць самыя перадавыя рэвалюцыйныя ідэі нашага часу. Пісьменнік павінен быць актыўным удзельнікам барацьбы за камунізм. Аднак, некаторыя беларускія пісьменнікі слаба вучаюцца абружваючы іх жыццё. Яны няродка карыстаюцца ў сваёй творчай рабоце старым удуўленнем аб папедзе, якія яны адлюстравваюць, забываючы аб тым, што жыццё нашых людзей прасунулася далёка наперад, і сам савецкі чалавек непамарна вырас.

У гэтым годзе Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР шмат увагі аддало пасылцы пісьменнікаў у калгасы, саўгасы, на фабрыкі і заводы рэспублікі для бліжэйшага азнамлення з жыццём. Але, на жаль, не заўсёды гэтыя паездкі належным чынам пісьменнікам выкарыстоўваліся. Не выпадковым з'яўляецца той факт, што ў нашай літаратуры яшчэ шмат твораў, у якіх павярхоўна, сузіральна адлюстраваны жыццёвыя падзеі. Пісьменнік у такіх творах апісвае толькі тое, што ён бачыць, едучы ў вагоне цягніка, на аўтамашыне, тое, што яму кідаецца з першага позірку, не закранаючы сутнасці падзей. У свой час В. І. Ленін гаворыў: «Не разумеючы справу, негледзячы на тое, што людзі інакш, як ... знешне, г. зн. можна зразумець іх псіхалогію таго ці іншага ўдзельніка барацьбы, але не сэнс барацьбы, не значэнне яе партыйнае і палітычнае».

Савецкі народ любіць сваю літаратуру і майстэрства слова. Разам з тым, ён прах'яўляе ім свае высокія заатрабаванні. Для выканання гэтых патрабаванняў большавіцкая партыя і савецкі ўрад стварылі пісьменнікам усё неабходныя ўмовы. Трэба, каб усё пісьменнікі з большай адказнасцю ставіліся да літаратурнай справы, пастова павышалі свой ідэяна-палітычны ўзровень і прафесійнае майстэрства, глыбока вучыліся жыццю і ўвасаблялі яго ў высокаідэйных мастацкіх творах, вартых ста-лініскай эпохі.

Да Савецкага Саюза К. Е. Варашылава арганізавана вялікая выстаўка, на якой экспаніруюцца новыя матэрыялы аб ролі артылерыі ў Вялікай Айчыннай вайне і подзвігах савецкіх артылерыстаў.

Кніжныя выстаўкі і фотавыставы, прысвечаныя свята, адкрыты ў бібліятэцы імя М. Горькага, бібліятэцы імя В. І. Леніна, Мінскай абласной бібліятэцы імя А. С. Пушкіна і іншых.

Беладзяржэстрада і філармонія, Дзяржаўны аркестр народных інструментаў, а таксама тэатральны інстытут вылучылі на некалькі брыгад, якія ў дзень свята правядуць шэфскія канцерты ў вайсковіх частках Беларускай вайскавай акругі.

ЗАБЯСПЕЧЫЦЬ НОВЫ ўЗДЫМ ТЭАТРАЛЬНАГА МАСТАЦТВА

П. ЛЮТАРОВІЧ, начальнік Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савеце Міністраў БССР

Тытуле ад 29-га верасня 1949 года, — гэта не толькі барацьба за тэму. Гэта і барацьба за высокую ідэянасць, за высокую мастацкае майстэрства. Бесспрэчна ўзрастаюць патрабаванні савецкага гледача. З кожным днём, значыць, павінна павышацца патрабавальнасць драматургаў і майстроў тэатральнага мастацтва да сваёй работы».

Гэта палажэнне адносіцца не толькі да новых спектакляў. Яно не ў меншай меры адносіцца і да спектакляў бягучага рэпертуара. Звычайна стала з'ява, калі дырэктары і рэжысёры тэатраў не ўздзяюць належнай увагі якасці спектакляў пасля іх выпуску, які асобныя недахопы спектакляў, правільна адзначаючы крытыкай, усюды не выпраўляюцца, калі ў спектаклях майстэрства нашых актараў выяўляецца далёка не ў поўнай сіле.

У апошні час кіраўнікі некаторых нашых тэатраў, у прыватнасці тэатра імя Янкі Купалы, некалькі паслабілі увагу да паказу на сцене лепшых твораў рускай і заходняй класікі. Класічная драматургія павінна быць прадстаўлена ў нашых тэатрах сваімі самымі значнымі творами. Такія п'есы, як «Гора ад розуму», «Ревізор», лепшыя п'есы Астроўскага, Сухавы-Кабяліна, выдатныя творы М. Горькага, Пушкіна, Лермантава, Талстога, Чахава павінны заняць належнае месца ў рэпертуарных планах. Вельмі малое месца займаюць у рэпертуары нашых тэатраў і лепшыя творы класічнай драматургіі народаў братніх рэспублік. Нельга лічыць здавальняючай і нашу работу па выкананні ўказанняў ЦК КП(б)Б аб абавязковай паставі нашымі тэатрамі спецыяльных п'ес для дзяцей.

У гэтай галіне пачаўся некаторы зрух. Тэатр імя Янкі Купалы паставіў для дзяцей п'есу Міхалова «Я хачу дадому», а п'есу Лукоўскага «Тайна вешчай ночы» паставіў тэатр імя Ленінскага камсамола. Над п'есай «Ханіна дзідзі Тома» працуе Руска драматычны тэатр і над п'есай Малеруцкага «Нудныя клады» — тэатр імя Янкі Купалы. Гэтая работа ўсё-ж недастаткова.

Нездавальняючай трэба прызнаць і фінансавую дзейнасць большасці тэатраў. Самай галоўнай прычынай дрэннай фінансавай дзейнасці з'яўляецца адсутнасць дастатковай работы з гледачамі. Работу з гледачом нельга зводзіць толькі да выканання фінансавых планаў. Глядач — гэта сэрце ўсёй работы тэатра. Яны павінны аддаць усю сілу для справы ідэйнага выхавання гледачаў, і таму пытанне прыцягнення гледачоў з'яўляецца адным з важнейшых палітычных пытанняў.

Совет Міністраў СССР сваёй паставой ад 6-га лістапада 1949 года абавязваў узмацніць сувязь тэатраў з калектывамі фабрык, заводаў, устаноў, навуцальных устаноў, арганізацый драматычнай гурткі, справаздачы актараў і рэжысёраў аб сваёй рабоце, паказ урыўкаў са спектакляў і г. д. Гэту задачу можна выканаць толькі ў тым выпадку, калі работа па арганізацыі гледача стане справай усіх тэатральных работнікаў, мисцікоў і партыйных арганізацый. А між тым, яшчэ існуе непраўільная думка аб тым, што гэта справа толькі дырэктара тэатра.

Дырэктары тэатраў, згаджаючыся па сутнасці з такой думкай, у сваю чаргу перакладваюць гэтую работу на другарадных работнікаў. Так, напрыклад, у тэатры оперы і балета спецыяльнымі ўпаўнаважанымі на арганізацыю гледача працуюць амаль выключна блецеры, гадзёршчыцы і прадуцкі, зразумела, не так, як трэба.

Многія вялікі творчы калектывы, значная частка яго выконвае нормы на 50 і менш працэнтаў, тэатр оперы і балета, нягледзячы на неаднаразовыя ўказанні ЦК КП(б)Б і Савета Міністраў БССР, не праводзіць сістэматычнай паралельнай канцэртнай работы. Выязныя канцерты, канцерты асобных буйных майстроў сцены ў апошні час сталі рэдкасцю. Канцэртныя праграмы не ўзнаўляюцца і рэпертуар нават вядучых работнікаў тэатра, у тым ліку многіх народных і заслужаных артыстаў настолькі бедны, што з'явіць іх аўтарытэт срод працоўных. Усё гэта стала магчымым таму, што надрыхтоўны канцэртны праграм і рэпертуара асобных выканаўцаў у тэатры займаюць толькі ад выніку да выніку. Кіраўнікі тэатра, рэжысёры, дырэктары і самі актары не выяўляюць у гэтых адносінах належнай ініцыятывы. Гэта важная частка работы тэатра пущана на самацек.

Канцэртны дзейнасць тэатра оперы і балета нельга разглядаць толькі з пункту гледжання атрымання даходаў. Канцерты павінны быць сродкам найбольш шырокай прапаганды лепшых урыўкаў перадавой савецкай і рускай класічнай музычнай культуры.

Першая старонка.

За далейшае ўдасканаленне майстэрства (перадавы артыкул).
П. Лютаровіч.—Забяспечыць новы ўздым тэатральнага мастацтва.
У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР.

Другая старонка.

Р. Няхай.—Некаторыя заўвагі да працэсу па беларускай літаратуры.
М. Кацар.—Навядзеная задача.

Трэцяя старонка.

Ул. Капец.—Што добра і што дрэнна.

А. Есакоў.—Таленавіты мастак.

А. Нікалаеў.—«Магілёўскія ільняводцы».

Чацвертая старонка.

Д. Лукас.—Сведчанне творчага росту.
В. Вольскі.—Вялікі мастак, палыміяны патрыёт.

Ф. Леанідава.—Вынікі Усесаюзнага кіноагляду па Беларусі.

С. Александровіч.—Аб наглядных дапаможках па беларускай літаратуры.

З апошняй пошты. Валакіта і бюракратызм у Рэспубліканскім біблалектары.

Вывучэнне даклада таварыша Малайкова

Партыйная арганізацыя тэатра оперы і балета намяціла рад практычных мера-прыёмаў па вывучэнню даклада таварыша Малайкова. Гэтым днём сакратар партарганізацыі тэатра В. Нікіфаровіч правёў семінарскае заняткі па дакладу таварыша Малайкова. Вылучана група прапагандыстаў для правядзення заняткаў у цэхах тэатра.

Семінарскае заняткі па дакладу таварыша Малайкова праведзены таксама з выкладчыкамі і кіруючымі работнікамі тэатральнага інстытута.

Партыйная арганізацыя вылучыла калектываў для правядзення гутарак па дакладу таварыша Малайкова з груп рабочых завода імя Кірава, над якім шэфствуе інстытут.

У інстытуцкай бібліятэцы арганізавана выстаўка матэрыялаў у дапамогу вывучэнню даклада.

У Мінскім мастацкім вучылішчы першыя гутаркі аб дакладзе таварыша Малайкова правёў І. Крестовіцкі.

Агітатары з ліку камуністаў і камсамольцаў вучылішча праводзяць вывучэнне даклада таварыша Малайкова з працоўнікамі Варашылаўскага раёна горада Мінска.

Партыйная арганізацыя Мінскага Дзяржаўнага кансерватыва накіравала на агітпункт і прадыржывым горада Мінска групу выкладчыкаў і студэнтаў для арганізацыі вывучэння з працоўнымі сталіцы даклада таварыша Малайкова аб 32-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Задачына парткаблэта тав. Фісалевіч правяла інструктаж агітатараў, якія вылучаны праводзіць гутаркі і заняткі па вывучэнню даклада Г. М. Малайкова срод вучняў музычнай школы і музычнага вучылішча.

Прывітанне

М. Н. Клімковічу

ПАВАЖАНЫ МІХАІЛ НІКАЛАЕВІЧ!

Прыўтанне Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі горада вітае Вас з пяцідзесцігоддзем з дня Вашага нараджэння.

Шчыра жадаем Вам здароўя, бадзёрасці і сілы.

Жадем Вам яшчэ большых творчых поспехаў у Вашай шматгадовай літаратурнай працы, у працы на карысць Вялікай сацыялістычнай культуры нашай Радзімы.

Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі.

У САЮЗЕ СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БССР

Па апошнім паседжанні Прэзідыума Праўлення ССР абмярковаўся план выдання Дзяржаўнага выданням БССР мастацкай літаратуры ў 1950 годзе.

У працэсе плана намачаецца выдаць асобныя творы класікаў рускай літаратуры: Талстога, Тургенева, Гоголя, Радышчава, Чарнышэўскага. Маршруце таксама выдаць кнігі лаўрэатаў Сталінскай прэміі: Акаева «Даляка ад Масквы», Палова «Сталь і шпак», Рабляка «З'яўляючыся» і інш. Запланаваны для выдання драматычныя творы Янкі Купалы, творы «Адціпанец», «Рыбалоў хата» і «Дрытва» Янкі Коласа, аповесці і апавяданні Кузьмы Чорнага, новыя творы Броўкі, Кулішова, Лынькова, Глебкі, Тапка і іншых пісьменнікаў.

Прэзідыум абмеркаваў перадавыя артыкул газеты «Літаратура і мастацтва» аб рабоце творчых секцый. Была прызнана, што газета савецкаса выступіла на гэтым пытанні і зусім правільна адзначыла недахопы ў рабоце творчых секцый Саюза пісьменнікаў БССР. Кіраўнікам секцый прапанаваў асабіста актывізаваць работу.

Прэзідыум прыняў рашэнне вызваць ад абавязкаў старшын секцый перакладчыкаў А. Зарычана і прызначыць старшынёй гэтай секцыі Н. Гарушэва.

У Акадэміі навук БССР

Гэтым днём у Беларускай Акадэміі навук адбыўся агульны сход аддзяленняў грамадскіх навук, прысвечаны 60-годдзю з дня смерці вялікага рускага рэвалюцыянера-дэмакрата Н. Г. Чарнышэўскага. Кандыдат філосафскіх навук І. Родан зрабіў даклад на тэму «Н. Г. Чарнышэўскі — вялікі рускі мысліцель», кандыдат эканамічных навук Г. Гурвіч — «Эканамічны погляды Чарнышэўскага», кандыдат філосафскіх навук М. Ларчанка — «Н. Г. Чарнышэўскі як літаратурны крытык», асірант А. Смірноў — «Н. Г. Чарнышэўскі і перадавая грамадская думка ў Беларусі ў 60-х гадах XIX стагоддзя».

Што добра і што дрэнна

(ЛІСТ ЧЫТАЧА)

*

Кастусь Кірэнка вядомы, як злыдзін малады паэт, талент ягонага разгарнуўся ў пасляваенныя гады. Голас яго з кожным творам робіцца ўсё больш сталым.

Я не маю на уме даць разгляд усёй паэзіі Кірэнка, хачу толькі спыніцца на яго апошняй паэме «Сустрача на Радзіме», надрукаванай у часопісе «Польмя» (№№ 6 і 7 за 1949 год).

Паэма напісана на тэму жыцця калгаснай вёскі.

Пачынаецца яна разважанымі аўтарам пра аб'яднанне, якое ён даў сваім землякам у часе наведання калгаса, — напісаў пра іх твор. Аўтар гаворыць:

І вашы сэрцаў целыны
І вашы дум красу,
Што нёс заўжды насустрэч дню,
І ў сонца паную.

Гэтыя радкі — дэklarация аўтара ісці заўсёды ў нагу з народам, адлюстраванне ў сваіх творах гераічных справы нашых людзей — абавязаванне паэта вельмі да многага.

Кірэнка, аднак, абмежаваны адлюстраваннем жыцця павярхоўна, у вузкай рамцы, праз якую чытач не бачыць нічога цікавага.

Паказвае багата жыццё сучаснага калгаса ў цыкай і спакойнай дзеі, дзе ўсё ідзе, як на маслу: пажадаў электрыфікацыі — вось яна, пажадаў паслухаць радзіму — уключай яе, пажадаў урадзім — вось ён расце, — гэта не заслуга аўтара як мастака, гэта проста непавага да жыцця людзей нашай гераічнай сучаснасці. Іншая справа — паказвае барацьбу савецкіх людзей за гэтыя жыццё, іх гераічныя справы, адлюстраванне пераадолення цяжкасці на шляху да існавання і з-заможнага жыцця. Але гэта мусіць быць раскрыта на высокім ідэйным і мастацкім узроўні. Па жаль, у паэме К. Кірэнка гэта няма.

Савецкі літаратурны павінен заўсёды лічыцца з гулам народа, яго запатрабаваннямі. Наш чытач здымае разабрацца і заўсёды разабрацца, што напісана добра, а што дрэнна. Таму кожны пісьменнік павінен быць вельмі патрабавальным да сабе і да свайго твора.

Кірэнка на ўступе да паэмы робіць адступленні, у якіх называе тэмы, што можна было ўзяць для твора, але з названых тэм ён не выбіраў ніводнай, і гэта наводзіць нас на думку, што паэт узяў самы лёгкі спосаб зрабіць паэму.

Асобныя месцы паэмы сведчаць, што Кірэнка напэўна ў твор многа працы і стараннасці, але аб станаўчых якасцях твора мы скажам ніжэй.

На маю думку, галоўны недахоп паэмы заключаецца ў тым, што аўтар сваёй асобай як-бы засланіў тых людзей, якіх ён жадаў дасягнуць да чытача, як людзей гераічных спраў, якіх пасія ваіны адцяляюць народную гаспадарку, як людзей, што змагаюцца за ўрачыстасць справы Леніна—Сталіна.

Звернемся да гераічнай паэмы, якая, як сцвярджае аўтар, даў яму наказ напісаць твор аб іх калгасе.

Найбольш паслае ўвядзенне чытачу аўтар дае аб дзеі Яўхіму, які пасвіць калгасны статак. На ходу назмы мы бачым, як аўтар сустракаецца з дзедам Яўхімам. Ён ідзе лугам і раптам бачыць калгасны статак. Ён прабуе злічыць, колькі ў ім галоў, але лік губляецца ў сятках. Тут аўтар пачуў спеў, адразу пазнаў яго і пайшоў да дзеда. Спачатку ён прапасту пэўны час у снове, паслухаў навучанні дзеда сваім маладым падлічкікам—падлічкікам, як і дзе трэба пасвіць кароў, як лепш паіць іх. Але гэта не словы дзеда, а разважаны аўтара. І вось, нарэшце, Кірэнка дае магчымае крыху пагаварыць самоу гераю, што той і спытаецца хутэй вярнуцца, бо на гэта яму адлучана ўсёго восем радкоў.

— Усё навокал: тоні рэк,
Бары, пазі і пашы,
Усё гэта, хлапцы, навек
Калгаснае ўсё, наша.

І ўсё гэта сваёй рукою
Дагледзець руна трэба...
А... Паша і на спакой,
Намала з'ёў я хлеба...

Трэба зразумець, калішні, што дзед жартуе, аб спакой ён і не думае, хоць на гэта мае поўнае права. Дзед не паідае думкі, якую яму паказваў адзін з падлічкікаў, што ён яшчэ можа стаць Гераем Прадзі і пачынацца з Масквы. І тут аўтар больш не вытрымаў і вышаў са сновы.

Дзед быў вельмі рады гэтай сустрэчы. Другі гераю, з якім знаёміць нас аўтар,—гэта комсамольскі кіраўнік Андрэй Шляхотка. Аб ім мы дзедваемся таксама з разважаным аўтарам.

— Як кожны вырасі!
Ці даўно —
Хлапчук Андрэй Шляхотка
Для карабля рабіў стэрно
Высовае павадак.

Вычытаў з кніг, як свет вялік,
У марэх жыў. А зараз
Ён—комсамольскі кіраўнік,
І явай сталі мары.

Дні партызанскіх перамог,
Засяды і балогы,
Усё пазнаў і ўсё ён змог,
Быў следаным роты.

Быў камандзірам, а калі
Сніх грым ваіны—
Праз голы
Вучыўся, каб сваёй зямлі
Быць добрым паловадом.

І больш аб гэтым гераю аўтар амаль нічога не гаворыць, апрача адной мясіцы, пра якую мы хочам сказаць.

Аб тым, што калгас мае назву «Вернасць», мы дзедваемся ўжо ў сярэдніх частках. І вось у гэты калгас прыхала дэлегатка суседняга калгаса «Усход». Усе

губрой ідуць глядзець калгасныя здабыткі.

Ну, у гэтай гурбе і аўтар, калішні, два старшыні калгасаў, аб якіх мы нічога не ведаем, хто яны, адкуль з'явіліся і куды зніклі, і партгор Антон Рудыня. Старшыня, як называе яго аўтар, убацьмушы добрую шпаніцу, гаворыць:

— Шпаніца—так... Але паспех
Як быццам прапазілі,
Гаворыць іхні старшыня,
А наш як-бы ад болю:

— Ды што вы, людзі! Тота дні
Няма, каб не палолі.
Глядзіце лепш!..
Але дарма,
Нашто глядзець наўмесне:

Шпаніца прасіцца сама
У радасную песню.
Нядарма сам Шляхотка тут
Быў шэфам з комсамолка,
А комсамольцы—
Гэты люд

Руплівы і вясёлы,
Што не дапусціць, каб пасія
Свазай крывіды слова,
Дзе прайдзець, там уся зямля
Красуе адмыслова.

Жыццё комсамольцаў — дзясці па-за твора. Таму вобраз комсамольскага кіраўніка атрымаўся бледным, пясным. Калі-б аўтар паказаў нам працу калгаснікаў і маладых комсамольцаў як паватары працы, паказаў іх уплыў на масы, паказаў, як яны сваім прыкладам натхняюць другіх, мы павярэлі-б аўтару, што сапраўды яны ў калгасе вялікая сіла. Комсорг у творы—схематычны вобраз.

Разгледзім яшчэ аднаго гераю паэмы — Антона Рудыня, якога трэба было паказаць, як завадатара ўсіх спраў калгасна, як добрага і чулага таварыша, які павінен мець найбольшы уплыў на масы, праводзіць з людзьмі штодзённую працу. На жаль, нічога гэтага ў паэме няма. Замест таго, каб даць яны, праўдзівы, глыбокі і хваляючы вобраз Рудыня, як аднаго з кіраўнікоў калгаса, як душу і друга калгаснікаў, аўтар дае нейкі схематычны, непраўдзівы вобраз.

Антон Рудыня з'яўляецца партгорам калгаса. Аб ранейшай яго дзейнасці, калі ён быў яшчэ толькі комсоргам, паэт гаворыць, што Антон тады пранавазваў пазываць гэты калгас «Вернасць».

Аўтар наважваецца паказаць справы партгора ў сёнешнім дні, дае вобраз у яго жыццёвай рэальнасці. З гэтым у Кірэнка нічога не атрымалася, бо ён як след не ўваў сабе, якім павінен быць партыйны кіраўнік у сапраўднасці. Паэт не прадумаў у дэталі дзейнасць, клопаты гэтага чалавека, не знайшоў ніводнай жывой рысы для характарыстыкі калгаснага партгора, каб чытач бачыў у ім сапраўднага партыйнага кіраўніка.

Антон Рудыня з'яўляецца партгорам калгаса. Аб ранейшай яго дзейнасці, калі ён быў яшчэ толькі комсоргам, паэт гаворыць, што Антон тады пранавазваў пазываць гэты калгас «Вернасць».

Аўтар наважваецца паказаць справы партгора ў сёнешнім дні, дае вобраз у яго жыццёвай рэальнасці. З гэтым у Кірэнка нічога не атрымалася, бо ён як след не ўваў сабе, якім павінен быць партыйны кіраўнік у сапраўднасці. Паэт не прадумаў у дэталі дзейнасць, клопаты гэтага чалавека, не знайшоў ніводнай жывой рысы для характарыстыкі калгаснага партгора, каб чытач бачыў у ім сапраўднага партыйнага кіраўніка.

Як толькі аўтар з'явіўся ў вёску, ён адразу прыкмеціў калгасны клуб. Між іншым, трэба заўважыць, што так ужо павялося, калі пісьменнік гаворыць пра калгасны клуб, дык заўсёды робіць яго ці звышным палацам, дзе ўсё засе, ці прыстасоўвае яго для танцаў, нібы ў калгасным клубе толькі тое і робіць, што сцяваюць песні ці танцуюць. А чаму не можна ў ім праводзіць лекцыі ці гутаркі, ці што іншае? Тое-ж самае мы маем і ў Кірэнка. З клуба пачуўся спеў, і паэт рушыў туды. Там ён сустрэўся з сябрамі, якія былі яму вельмі рады. Аб ім мы таксама нічога не ведаем, бо ў творы іх не бачым. Аўтар алявае, як ён стаў у саброе запывалам. Увечары, калі выхадзілі з клуба, запятаўся ў кагось, дзе знайшлі партгора. І хтось яму адказаў (няхай чытачы прабачаць мне за гэты «хтось» ды «кагось», бо я не ведаю, як іх інакш называць чытачу: у лаэме імен гераюў няма):

— Партгор?
Дома ён ці не?
Бо на бюро райкома
Паехаў сёння з старшыней...

Ды й пона ўжо. Лепш рапціой
Яго ты ўбачыш. Будзе ён,
Напэўна, на чале калон.

Тут трэба спытацца ў аўтара, якія калоны ён мае на ўвазе: дэманстрантаў ці яшчэ якіх?

Далей Кірэнка паказвае нам партгора ўжо ў клубе, дзе лірычны гераю робіць дэклад, а партгор схаўся і пасля дэкладу выказвае яму сваю ўдзячнасць. І калі пазней партгор пранавазвае аўтара раней устаў, бо з Крыжалеў, з калгаса «Усход», уранку павіна прыехаць дэлегатка па сабярніцтву, аўтар прызнаецца:

А я далей не чую,
І ўжо ў чаўне юнацкіх мар
Туды праз Сож вяслю.

Хочацца параіць аўтару, каб ён з гэтага «чаўна юнацкіх мар» хутэй вылазіў, бо ён з ім заўсёды невядома куды.

Наступныя малюнак з удзелам партгора—гэта абход уладанняў калгаса. Усе разам ідуць глядзець шпаніцу, аб якой я ўжо вышэй гаварыў.

Затым—на двор, затым у сад
Усё, нібы на плану.

Што і дзе бачылі калгаснікі, аўтар не гаворыць. Якое ўражанне зрабіла багачце калгаса на суседзяў, таксама невадома.

І вось, калі ўсё аглядзеў, партгор пытае прадстаўнікоў, чаму яны засмучоныя. І тады іхні старшыня выступае наперад і просіць даць больш ліміту на электрыку, бо яны раней прыдбаць гонтарэ, які будзе патрабаваць больш электрыкі. Усё вырашанае спакойна, хутка і лёгка, як на маслу. І што можна казаць далей аб гэтым гераю твора, калі аўтар, не даўшы яму ніводнай жыццёвай рысы, ніводнай дзеі, характэрнай гэтаму чалавеку, як-б раскрывала яго як партыйнага кіраўніка, да-

паўнае яго назграбным паэтычным вобра-разам:

І як-бы спаў цяжар з пляча,
Няёмкасці ні следу.
Можа партгор няёмкасці перад аўтарам і не адчувае, але чытач не добра адчувае.

Сядзім мы кругам я ручка
За шчыраю биседай.
І чарка ходзіць па руках,
Гамонка лясца кругам.

І якое ўвядзенне мы можам зрабіць аб гэтым чалавеку, павінаўшыся з вобра-зам? Гэта чалавек, які нічога не робіць, а толькі ходзіць, глядзіць. І, нарэшце, калі астатнія калгаснікі, напэўна, у лолі працуюць, ён сядзіць з аўтарам і гаворыць п.е. Гэтая жартка была-б і не відаць у творы, калі-б аўтар падраслаў рад ста-ноўчых якасці гераю, паказаў яго ў жыцці і працы. Некалькі моцных і глыбока-працуючых замалявак засланілі-б гэтую не-дарэчнасць. Тут-жа яе няма чым засла-ніць. А на гладыж месцы бутэлька далёка відаць.

Аўтар не паглыбіўся ў дэталіную рас-працоўку вобразаў, а спынаўся хутчэй скончыць твор. Ён, мабыць, забыў, што воблік новага савецкага чалавека павінен займаць галоўнае месца ў нашай літаратуры, што ён павінен быць паказаны ў яго сёнешнім жыцці і з яго марамі пра будучае. Усё гераюў твора аўтар засланіў сабой, Гераюм павіна адведзена самае назначнае месца. Я і сказаў-бы, што нават назва твора не адпавядае яго зместу. «Сустрача на Радзіме» ўзята ў вузкім разуменні гэтага слова. А да прыезду ў калгас, дзе аўтар быў—за мяжой, ці што?

Некалькі слоў пра дэталі твора.

Паэт нярэдка ўводзіць такія радкі, якія нічога новага або цікавага не гаворыць, а толькі павялічваюць твор. Вось прыклад:

Чаму,—я лютым думаў так,—
Сярод падыў—абог,
Чаму прывёў мяне большак,
На готы самы лог?

Напэўна ёсць паміж галоў
Такія дзясці ніць,
Што можа знак старых слязоў
З сяткопешным зыць.

Часам некаторыя пісьменнікі схільны думаць, што чым даўжэйшы твор, тым большае значэнне ён мае. Не, гэта не так. Возьмем, напрыклад, паэму А. Куляшова «Новае рэчышча». Яна значна меншая за паэму К. Кірэнка, але мае імят большае значэнне для нашай літаратуры.

Возьмем яшчэ адну масіцу твора. Калі аўтар адвочаркам увайшоў у сяло, раітам запалілася электрычнасць. Аўтар дакарае дзеда Яўхіма, чаму той нічога не сказаў, што калгас мае электрыфікацыю. Яўхім ад-казвае невялкім надуманам:

— Чаму?—лытаецца Яўхім.—
А ўсё, браток, таму,
Што трэба бачыцца з усім
Заўсёды самаму.

Нельга сказаць, што ў паэме няма ста-ноўчыха. Гэтае становічае раскідана па ўсім твору ў выглядзе ўдалых дэталей, удалых строф.

І радасць у яго вочах,
І веру разам з ім я,
Што сіла ў маладых плячах
Дасць новы гарт Радзіме.

Крыніцам будзе новы зруб,
Шляхам—журнак асны,
І край, які з маленства люб,
Жыць будзе ў доўгіх ішчаснай.

Ён адзёініць лепшы ў жыцці
Свае лютыні-думы.

Вось радкі, поўныя шчырасці і гордасці за нашу сталіную моладзь, за нашу пу-доўную Радзіму:

Дзе больш яшчэ на свеце ёсць
Такая, без прыкрас—
Акрыленая маладосць,
Як толькі ў нас, у нас?

Нас кліча партыя расціць
І берачы людзей,
Даваць ім ход, жыццю вучыць,
І ў ішчасці і ў бядае туліць
З прыветам да грудаей.

З гэтых прыкладаў відаць і талент Кі-рэнка і рост яго. У іх мы адчуваем простыя і сардэчныя пачуцці любові да Радзімы, да нашага сацыялістычнага гра-мадства. На жаль, гэта толькі асобныя месцы паэмы. У творы няма галоўнага—жы-вых людзей. Вобразы гераюў вельмі агучы-ныя. Пісьменнік павінен унікаць гэтай неканкрэтнасці, паказваць толькі пэўныя, жывыя людзей.

І калі аўтар у паэме піша:
Нас часта крытыкі сякуць,
Што мы жыцця не чуюм,
Углыб не можам зазірнуць,
Усё ідэалізуем,—
дык само сабой зразумела, што яны робіць гэта справядліва, і радкі, якія ідуць адразу за гэтым:

Цяпер ніколі гэтых слоў
Я разумень не буду,—
аўтар павінен прызнаць, што яны шкод-ны і непатрэбны і ні ў якім разе не ўдасціпяць савецкаму пісьменніку.

Савецкі чытач звярнуў ужо ўвагу на назію Кірэнка і асобныя творы яго на-любіў. Ён цэніць талент маладога паэта і чакае ад яго сапраўды мастацкіх твораў аб нашай гераічнай сучаснасці.

Нажэдаем-жа Кірэнку большага твора-ча неспакою, патрабавальнасці да сабе, каб кожны новы яго твор быў лепшы за па-пярэдні, каб савецкі чытач знашоў у ім глыбокае адлюстраванне жыцця Радзімы.

Уладзімір КАПЕЦ.

г. Віцебск.

АД РАДАНЦЫНІ:
Дружыны ліст чытача Ул. Капца, рэ-дакцыя зяртаецца да пісьменнікаў, кры-тыкаў і чытачоў з просьбай выказацца па-пытаннях майстарства, ідэйна-мастацкай якасці беларускай савецкай літаратуры.

ТАЛЕНАВІТЫ МАСТАК

(Да 50-годдзя з дня нараджэння М. Клімковіча)

Неяк у асабістай гутарцы М. Клімковіч мне расказаў, што першы яго верш, які ён склаў яшчэ ў сям'ёўскай школе, быў напісаны на гістарычную тэму і прысвечаны барабце беднага сялянства з феадаламі. Гэты факт у творчай біяграфіі пісьменніка не выпадковы. Яшчэ ў юнацтве, у вёсцы Салітанікі, на Варысаўшчыне, адкуль паходзіць пісьменнік, у доўгія зімовыя ве-чары яму неадразава даводзілася пры-чудоўныя апавяданні аб мінуўшчыне, ля-генды, казкі, песні, якія ўслаўлялі гераіч-ныя ўчынк адважных народных гераюў, што выступалі супраць сваіх прыгняталь-нікаў. Пазней, калі будучы пісьменнік пра-цаваў ужо настаўнікам на Мішчыне, Ва-рысаўшчыне і Лагойшчыне, ён запісаў на-родную творчасць, удумліва вывучаў яе. М. Клімковіч разам з тым збіраў матэрыял, каб і самому выступіць на літаратурным ніве. Фальклор яму дапамог разабрацца ў гісторыі свайго народа.

Для сваіх драматычных твораў Клім-ковіч выбірае цікавыя моманты мінуўшчы-ны—надзеі беларускай гісторыі XVI ста-годдзя. Гэты перыяд ў жыцці беларускага народа характэрны класавай барацьбой па-між сялянамі і феадаламі—з аднаго бо-ку, і напцянальнай барацьбой супраць польскіх паноў і каталіцкіх клярыкаў, якія ўсялякімі сродкамі імкнуліся апаля-чыць і акаталічыць беларускі народ — з другога. І не выпадкова, што гэтая бараць-ба выдлівалася ў сялянскія паўстанні.

Надшпільна да гісторыі з марксісцкіх пазіцый, Клімковіч здолёў адлічыць розныя бытныя нацыяналістычныя «творыткі» аб «залатым веку», аб бескасаваці беларускага народа, аб адзінай плыні ў яго раз-віцці, правільна адлюстраванне асобнага мо-манты ў развіцці беларускай гісторыі, у стварэнні культуры, літаратурнай мовы і, самае галоўнае, правільна паказаць са-цыяльна-эканамічны, палітычны фак-тары і класавую барацьбу, якія з'яўлялі-ся той сілай, што рухала гісторыю наперад.

Найбольш цікавай з гістарычных драм Клімковіча з'яўляецца трылогія аб выдат-ным беларускім перадаўчыку, вучоным і асветніку Георгію Скарыне. Нягледзя-чы на небагатыя звесткі пра гэтую гістарычную асобу, драматургу ўсё-ж удалося даволі глыбока і наслядоўна пра-сачыць жыццёвы шлях Г. Скарыны. У пер-шай частцы трылогіі пісьменнік намалёваў рэаліты беларускага перадаўчыка, які ўсімі сіламі імкнецца да навукі, каб быць карысным свайму народу.

Побач з лірычным паучэннем ў вобра-зе гэтага чалавека выяўлены і пачуцці ня-высіды да немцаў.

М. Клімковіч паказвае Скарыну як па-трыбта свайго народа, які хоча несіць асе-ту прэстаму людю, бо ў ім ён бачыць сілу і мудрасць.

Другая частка трылогіі з'яўляецца най-больш моцнай, яна можа быць пастаўлена

на сцене і сёння, таму што ў ёй больш поўна раскрытае вобраз Скарыны, як перадаўчыка, вучонага і вернага сына свайго народа. Аўтар падрасівае, што Скарына ў сваёй культурнай дзейнасці арыентаваўся на Маскву, на рускі народ, разам з тым ён імкнуўся зблізіць беларускі народ з усімі славянскімі народамі.

У гістарычнай драме «Кацярына Жарна-сек» (1937 г.) Клімковіч адлюстраван па-дзеі сярэдзіны XVI стагоддзя, калі Польш-

ча дамагаўся запынення беларускіх сялян і пачала акаталічыць і апалячыць іх. Тады сабадолоўбае беларускае сялян-ства паўстала супраць прыгнятальнікаў. Драматург акцэнтна сваю ўвагу на паказе сацыяльнай барацьбы.

З асабітай драматычнай сілай намалёваў аўтар вобразы народных гераюў, такіх, як Кацярына Жарнасек, атаман Мікола Жарнасек, Рыгор Каваль, які не змірыўся з існаваннем і ўваўлі сялян на паўстанне.

На багачайшым матэрыяле беларускіх народных казак і легенд Клімковіч напі-сана лібрэта балета «Князь-Возера», у якім раскрытае шматлікае барацьба паміж працоўным сялянствам і панамі-пры-гнятальнікамі.

У оперным лібрэта «Кастусь Каліноўскі» аўтар ўдалося паказаць вобраз выдатнага беларускага рэвалюцыянера, які выхоўваў-ся на перадавых ідэях рэвалюцыяна-дэма-кратычнай думкі Герца і Чарнышэўска-га, адлюстраван пратэст беларускага на-рода супраць польскіх і царскіх прыгня-тальнікаў, паказан нарастаючую рэвалю-цыяную барацьбу, якая не спынялася на-ват пасля самых жорсткіх рэпрэсійных

мер царскага сатрапа Мураўёва-вешацеля.

У розныя часы свай творчасці драма-тург напісаў такія п'есы, як «Ноч перад выбарамі» (1938 г.), «Лішні білет» (1938 г.)—аб жыцці патрацінага раёна, «Апошняя ноч на хутары»—операе лі-брэта з жыцця працоўных былой Заход-няй Беларусі, «На Віленскім шляху» (1939 г.)—аб жыцці Тараса Шаўчэнка.

У апошнія гады Клімковіч, не пакідаючы працы над гістарычнай тэматыкай, пра-цуючы над тройка часткай трылогіі «Георгі Скарына», усё шмалей і шмалей бярэцца за вырашэнне рэвалюцыяна-гістарычнай і су-часнай тэматыкі. Драматург працуе над гісторыка-рэвалюцыянай драмай «Уся ўла-да Советам» аб утварэнні беларускай савец-кай дзяржавы.

Трэба заўважыць, што рэвалюцыянае мі-нулае беларускага народа пісьменнік ціка-ва яшчэ на пачатку яго літаратурнай дзейнасці. У 1926 г. у складзі аляманаху «Проблескі» і ў 1928 годзе ў магілёўскім аляманаху «Ранне» быў надрукаваны пер-шы паэтычны твор аўтара — паэма «14 случкіх партызан».

Ціпер пісьменнік працуе над лібрэта оперы «Несія аб ішчасці» з жыцця суча-снага калгаснага сялянства.

У асобе Клімковіча мы маем не толькі драматурга, але і таленавітага паэта і кры-тыка. На рад яго талентаў напісаныя песні, сярэд іх і такая папулярная, як «Мы — беларусы». Яго эпіграмы, сатырычныя вершы, байкі, напісаныя ў народным стылі, часта з'яўляюцца на старонках перыядыч-нага друку.

Крытычна і літаратуразнаўчы працы М. Клімковіча па пытаных гісторыі бела-рускай літаратуры, нарысы для падручніка на роднай літаратуры для сярэдняй школы сведчаць аб тым, што М. Клімковіч зай-маецца сур'ёзнай даследчай працай.

Пісьменнік увесь час выдэ вялікую лі-таратурна-грамадскую работу. Калі ў рэ-спубліцы быў арганізаваны Савоз савецкіх пісьменнікаў БССР, ён першым абіраецца старшынёй яго. М. Клімковіч увесь час вы-дэ вялікую выхавальную работу з малады-мі пі

СВЕДЧАННЕ ТВОРЧАГА РОСТУ

(Пастаноўка оперы „Чаравічкі“ у тэатры оперы і балета)

Опера „Чаравічкі“ займае ў творчасці П. І. Чайкоўскага сваё саабловае месца. Багаты фарбамі жанравы фен, шырокае выкарыстанне ўкраінскіх народных мелодый надае оперы чалавечы і набылі яе да твору Гогаля.

Ліч-жа справіўся з ёю наш тэатр оперы і балета? Увогуле — тэатр стварыў доўры, цікавы спектакль. Аднак, рэжысёр-пастаноўшчык воляна абыйшоў не толькі драматургію оперы, але часам і з не музычным матэрыялам.

У „Чаравічках“ пастаноўшчык не імкнецца да глыбокага пранікнення ў сутнасць вобразаў і музычнага матэрыялу. Часам пастаноўчыя сродкі супярэчаць музыцы, і гледзчы дэманструюць фармізм, які туды, у якіх пустага хаваецца за бляскам формы. Астасунае ад музычнай трактоўкі Чайкоўскага наблізіла пастаноўшчыка да стэлю буйнага, што зусім не судзіла з творчай задумай кампазітара. Пастаноўшчык жыць і мысліць вобразамі Чайкоўскага там, дзе ён знаходзіць агучэную форму з трактоўкамі. Тады спектакль пачынае гуляць, як мастацкі твор. Актарскі калектыв, заняты ў „Чаравічках“, з вялікай увагай і цікавасцю паставіўся да працы над операй. З усёй адданасцю падыходзіць да сваёй работы народная артыстка БССР Р. Млодзек, якая з безаганнай інтанцыянай чыстотай выканала партыю Аксаны. Партыя гэта цяжкая не толькі з боку вакала. Артыстцы даводзіцца сінагуаць вобраз свавольнай Аксаны Гогаля з усхваляванай інтанцыянай музыкой Чайкоўскага. Майстэрства Р. Млодзек дапамагло ёй адолець гэтую цяжкую задачу, і яе Аксана поўнасьцю апавядае і драматургічнаму, і музычнаму вобразу.

З цудоўным сцэнічным темпераментам праводзіць гэтую партыю і маладая спявачка А. Барсукова. Прыгожы, свежы голас артысткі дапамагае ёй стварыць надзвычайныя дэпны і шчыры вобраз. Асабліва ўдала праводзіць Барсукова другую партыю оперы — песню з хорам пра чаравічкі. Шкавымі і выразнымі атрымаўся ў выкананні заслужанага артыста БССР Сайкова вобраз каваля Вакулы. Але, калі знеціць бок і пейзажліва лінія вобраза ўдалася артысту, дык з боку вакала яму трэба прагавіць рад сур'ёзных патрабаванняў. Маючы моцны з прыемнымі тэмбрам драматычны тэнор, артыст недастаткова залюдае сваім багатым таласавым матэрыялам. Часам голас снэвака не хоча мадэлявацца задачам, укалязеным кампазітарам у дадзены партыю.

Г. Ціпава — артыстка велікі вострага ідэя ў галіне пастаўнага малюнка — на гэты раз стварыла цалкам буйнадушную Салоху, надаўшы гратэскавы характар нават вакальным вобразу. З прычыны гэтага прыгожы моцны голас Ціпавай у сінагуаць з яе вялікім темпераментам не выраतोўвае выканаўцу, — вобраз яна сабе рысы труканца і нават безгустоўнасці.

Бліскава вакальна выконвае партыю Чорта заслужаны артыст БССР і Армянскай ССР Н. Сардобаў. Эзатэрычная фігура Чорта з'явілася ў спектаклі найбольш сур'ёзнай паставай для фармілістычных забав пастаноўшчыка. Часам стварэння ўражанне, што Чорт і ёсьць цэнтральны персанаж оперы. Не задавальняючы тым, што знеціць выгляд Чорта і спецыфіка яго партыі ўжо самі гавораць

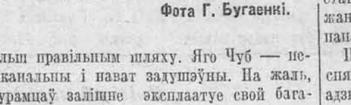
за сябе, пастаноўшчык вынайшаў для яго многа трукі, якія, вынікаючы смех гледча, пераходзяць у сур'ёзныя асобныя сцэны, паруючы музычным інтанцыянальным дэпным калектывам. Паўрад ші трэба было матэрыялізаваць Чорта. Справа ў тым, што ён, дапамаганчы Вакуле, заставаўся нябачаным для іншых. Таму волямі з'явіўся танец Чорта з Кацярынай і асабліва фінал трэцяга акта, у якім спалыха ўдзельнікі бала раптам бацаць Чорта ў натоўпе. Н. Сардобаў, выконваючы партыю Чорта, па магчымасці імкнуўся згладзіць зроблены пастаноўшчыкам акцент, і ў асобных выпадках гэта яму ўдалося. Артыст добра валодае майстэрствам пераўвасаблення. Але яму трэба захоўваць пачуццё меры. Часам палкам аддаючыся темпераменту, Сардобаў залішне фарсіруе губ, што вядзе да інтанцыянага павышэння на высокіх месцах партыі. Ціжка сказаць што-небудзь аб выкананні вобразы Чорта артыстам Р. Міраўевым. Наколькі нам вядома, ён выступіў у спектаклі без аркестра і нават мізансцэнінай рэжысуры, таму атрымаўся не заўсёды добры гучанне і чыстата інтанцыі. Знеціць вобраз Чорта ў выкананні Міраева зусім адпавядае патрабаванням пастаноўшчыка.

Артыст В. Талачкін, выконваючы вобраз Чуба, таксама ўпадае ў буйнадушны план. Ён не пашырае ўражання хітрага гаспадарлівага казак, якім мы яго ведаем навадле твору Гогаля. Вакальнае выкананне, як заўсёды ў Талачкіна, чыстае і карэктнае.

У трактоўцы партыі Чуба заслужаны артыст БССР І. Мурамцаў знаходзіцца на больш правільным шляху. Яго Чуб — перааналым і нават задуманым. На жаль, Мурамцаў залішне экспloatуе свой багаты голас, залюбываючы ім у верхнім рэгістры. Ён ператружае гучанне, і спеў пераходзіць у крык.

Хочацца адзначыць абодвух выканаўцаў партыі настаўніка. Артысты В. Мігарскі і П. Лішчкі ў гэтай ролі сцэнічна пераканальны. Складаная ў сэнсе вакала партыя, напісаная ў высокай тэатры, гучыць у іх выкананні велікі добра. Магутную фігуру Галавы, які трапіў у

Сцена з апошняга акта оперы „Чаравічкі“. На здымку: Ансана — арт. А. Барсукова, наваль Ванула — арт. М. Лазарэў.

Фота Г. Буганні.

больш правільным шляху. Яго Чуб — перааналым і нават задуманым. На жаль, Мурамцаў залішне экспloatуе свой багаты голас, залюбываючы ім у верхнім рэгістры. Ён ператружае гучанне, і спеў пераходзіць у крык.

Валакіта і бюракратызм у Рэспубліканскім бібліятэкарстве

Настаўнік Даўбенеўскай НОШ, Валашкага раёна, Маладзечанскай вобласці, Ул. Садоўскі ў верасні гэтага года пераўвасабіў на асабісты рахунак Рэспубліканскага бібліятэкарства 200 рублёў, а 15 жніўня — 300 рублёў на набывццё кніг для школьнай бібліятэкі. Чакаў месіц — кнігі не прыходзілі. Тады ён пашлаў на імя дырэктара бібліятэкара два лісты, у якіх прасіў хутчэй выслаць для школы неабходную літаратуру. Аднак, і пасля гэтага работнікі бібліятэкара не толькі не выслаў кніг, але і не палічылі патрэбным даць адказ на лісты.

Мы звярнуліся ў Рэспубліканскае бібліятэкарства за растлумачэннем. Дырэктар бібліятэкара тав. Зарэцкая паведамаў, што сапраўды грошы на рахунак бібліятэкара паступалі.

— А чаму-ж ніколі не выслалі кнігі? — Таму, — адказала яна, — што хутка канец года. Грошы нам прыслалі многія, не паспелі яшчэ з усімі разлічыцца.

Здзіўляюча прычына! То тав. Зарэцкая на ўсім нарадах скардзіцца, што школы, бібліятэкі, хаты-чыталыні не выслаўляюць грошы для закупкі літаратуры, таму кнігі на складах бібліятэкара залежваюць, то ўжо зашта многа выслалі грошай, што не паспелі разлічыцца кнігі. Выходзіць, што для тав. Зарэцкай і так — бяда, і гэтак — бяда.

Ік відаць, справа тут не ў загрузцы работай, а ў валакіце і бюракратызме, які, на вялікі жаль, пануе ў Рэспубліканскім бібліятэкарстве, у зняважлівых адносінах да запатрабаванай працоўнай.

Час ужо пакласці канец такім ганебным справам.

„Полымя“ № 9

Выйшаў з друку дзевяты нумар часопіса „Полымя“.

Часопіс друкавае працы рамана Макара Паслядоўна „Святло над Ліпска“, пачатак рамана Паліна Нестрака „Сустрэча на барысадах“, працяг рамана Міколы Качанава „Згуртаванасць“.

Пазыў у нумары прастаўлена новай пэмай Антона Бялявіча „Светач“, вершамі Янкі Журбы „Малацьба“, Пятра Прыходзькі „Асеньныя песні“, „Рунь“.

Да 200-годдзя з дня нараджэння вялікага наменкага паэта В. Гэта часопіс змяшчае верш „Праметэй“ і ўрываек з другой часткі драматычнай пэмай „Фауст“ — „Манагол Фауст“ (пераклад з нямецкай мовы Аляксея Зарэцкага).

У адзеле публіцыстыкі і крытыкі надрукаваны артыкулы: А. Міронава — „Палымны барысбэт за коўмунізм“ (да гадавіны з дня смерці Андрэя Аляксандравіча Жданова), Н. І. Гранчанява — „Вялікі вучоны“ (да стагоддзя з дня нараджэння І. Паўлава), М. Кіміковіч — „Аб жыццёвым унёскам рускай літаратуры на беларускую літаратуру“, Э. Гурэвіча — „Пісьменнік-большык, нальямны патрыёт“ (да 45-годдзя з дня нараджэння Н. Астроўскага).

У адзеле бібліяграфіі змешчана рэцэнзія А. Вялігіна „Літаратуры Магілёў“ (пра літаратуру-мастацкі зборнік маладых і пачынаючых пісьменнікаў Магілёўскай вобласці).

Вось перад намі дзясляр Плішчык з апавядання „Асеньныя сядзі“. Гэта стары чалавек, які ўсё сваё жыццё мірна праціў у неважлікім пасёлку недалёка ад Мінска. Ён агувае сваю сувязь з блізкай і роднай прыродай. Раптоўны напад на нашу краіну нямецкіх фашыстаў разбурыў і знішчыў усё надлажанае, прыгнаўе жыццё старага чалавека, пазбавіў яго любімай дачкі, хаты, сада, узрачанага ўласнымі рукамі, ператварыў яго ў бяздомнага, знясіленага, на першы погляд, цяжкім ударам будаваў. Але ў душы старага Плішчыка расце і шыраецца пачуццё пратэсту, пачуццё помсты. З мірнага, працівага чалавека ён ператварыўся ў тронага меўца. Ён помсціць за маладую, забудзеную фашыстам дачку, за спалены дом, за зруйнаванае жыццё, за пакуты роднай краіны. Стары Плішчык гіне, але яго смерць унімае людзей на барысбэт з акупантамі. Гэта — смерць барацьбіта за Радзіму, меўца за пакуты народа, смерць светлая і высювародная.

Але ёсьць і другая смерць — чорная і бласлаўная, смерць ворага, які праціў чужога, які прышоў у мірную краіну, каб забіць сумленных людзей, руйнаваць чужое жыццё, нішчыць чужое жыццё. Гэта смерць — кара за нечываныя злачынствы. Такой малюс нам Чорны ганебную пагібель гітлераўскага салдата ў апавяданні „Смерць“. У мастацкіх вобразах ускрывае пісьменнік-гуманіст усю асуджанасць акупантаў і тых здраднікаў, якія дапамагалі ворагу рабіць яго чорную справу. У лесе, на толькі што вызваенай мясцовасці, хаваюцца ад чырвонаармейцаў і партызан нямецкі салдат, які адстаў ад сваёй часты і мясцовы здраднік Пачейчык. Спачатку яны спадзяюцца азіць на аднаго, кожны бачыць свой ратункаў у другім. Пачейчык думае, што здраднік, які мясцовы жыхар, дапаможа яму выбрацца з акружэння на чужой, незразумелай і варажэй зямлі, а зарадкі думае, што нямецкі салдат, які вайсковы, ён частка нямецкай арміі, выведзе яго ў размяшчэнне гітлераўскіх войск і выратуе ад помсты аднавіскаўцаў. Яны імкнуцца дагэдзіць азіць аднаго, але ўсё дарэмна. Без мяці і без дарагі, снажаныя і азалёныя, блукаюць яны па лесе, нібы зацэпаныя ваўкі. Тут

Вынікі Усесаюзнага кіноагляду па Беларусі

У рэспубліцы падведзены вынікі Усесаюзнага агляду па лепшым кінопаказам. У спаборніцтве за ўзорнае кіноабслугоўванне працоўных удзельнічалі абласныя, галіна працоўных удзельнічалі абласныя, галіна рэдакцыі і раённыя кіноагляды, калгасныя рэдакцыі і сельскія кіноперасоўкі рэспубліканскага раёна тав. Лішчанка. Такі-ж вынік у кінематографіі-перасоўкаў тав. Куракова (Гарадоўскі раён, Віцебская вобласць) і тав. Судніка (Дзяржынскі раён, Мінская вобласць). Тав. Суднік сваёй кіноперасоўкай штотымся абслугоўвае 22—23 населеныя пункты, у калгасны выпускае светавыя газеты, Гадавы план кіноабслугоўвання ён выканаў яшчэ ў жніўні месіцы.

Разам з тым, трэба адзначыць, што ў цэлым па рэспубліцы агляд на лепшае кіноабслугоўванне прайшоў незадавальняюча. З 909 кіноўстановак, якія ўдзельнічалі ў Усесаюзным аглядзе, умовы агляду выканалі толькі 87 кіноўстановак. Вынікі агляду паказваюць, што з месіцаў ў месіцы памяншалася колькасць кіноўстановак, якія выконвалі план. Калі ў ліпені паказчык агляду выканаў 249 кіноўстановак, дык у жніўні — 126, а ў верасні — 95. Гэта не што іншае, як вынік нядайнасці, бескарэктнасці за работай кіноўстановак з боку абласных кіраўніцтваў кіноагляду, вынік адсутнасці сувязі кіноработнікаў з партыйнымі, комсамольскімі і савецкімі арганізацыямі.

Перавыканалі план Быхаўскі, Старадарожскі, Талачынскі раённыя кіноагляды.

Добрых пасаху ў спаборніцтве дамогся калектыв кіноагляда імя Калініна ў Гомелі (дырэктар тав. П. Ваганцаў). За перыяд агляду гэты кіноагляд навадла звыш 215 тысяч гледачоў, дзяржаўны план выкананы на 117,1 процанта.

Поўнасьцю выканаў усе паказчыкі агляду Полацкі абласны кіноагляд „Радзіма“ (дырэктар тав. Дземідовіч). Кіноагляд „Першы“ г. Мінска (дырэктар тав. Кагановіч) за 4 месіцы абслужыў 370.800 гледачоў. На экране тэатра за гэты час прадаманавалі 52 мастацкія, ханікальпакаўна-апераўна і навукова-папулярныя фільмы.

Аб наглядных дапаможніках па беларускай літаратуры

Справа выкладання беларускай мовы і літаратуры ў сярэдняй школе ў апошні час значна пахемілася. Гэтым садзейнічала выданне падручнікаў па беларускай літаратуры дзяржаўнага часу для VIII класа і савецкай літаратуры для IX—X класаў. Выкладчык, нарэшце, атрымаў „Зборнік тэкстаў для ізаляцыі“, „Зборнік тэкстаў для дметовак“, выданыя „Зборнік на арфаграфіі“ для 5—6 класаў. Усё гэта — значны крок у павышэнні пісьменнасці вучняў, практычна дамагога выкладчыку беларускай мовы і літаратуры.

Цяпер ужо пашла пытанне аб выданні дапаможных для школы наглядных дапаможнікаў па літаратуры. Час Міністэрству асветы і навукова-даследчаму інстытуту школ падумаць аб выданні серыі альбомаў па беларускай літаратуры і арфаграфіі ў табліцы на граматыцы беларускай мовы.

На маю думку, пажадана было-б выдасці наступныя альбомы наглядных дапаможнікаў па беларускай літаратуры. Першы перш трэба абавязкова выдасці альбомы ілюстрацыі аб жыцці і літаратурнай дзейнасці народных паэтаў Беларусі — Янкі Купалы і Якуба Коласа. У дзяржаўнаму музею імя Янкі Купалы ёсьць велікі многа цэнавых дакументаў, малюнкаў, аўтографічных ілюстрацыяў да наабоных твораў паэта, пераважана ў г. д. З усёх гэтых матэрыялаў трэба зрабіць добрыя ілюстрацыі, забяспечыўшы іх адпаведнымі літаратурнымі каментарыямі.

Асобны альбом патрэбен і па літаратуры дакастрычніцкага перыяду. Тут трэба даць

некалькі раздрукаваных са старажытных рукапісаў ад XI ст. да XVI ст., з твораў Г. Скарыны, падаць раздрукаваны перыядычныя выданні „Мужыцкія праўды“, „Нашая доля“, „Нашая ніва“. Неабходна даць і матэрыялы аб жыцці, грамадскай і літаратурнай дзейнасці Кастуся Каліноўскага, Вагупшвіца, Цёткі і інш. пісьменнікаў XIX ст. Пажадана ў гэтым альбоме сабраць некалькі малюнкаў этнаграфічнага характару: „Закліканне вясны“, „Купалле“, „Дажынкі“, „Вясельны абрад“, „Лілевінха“, „Крыжачок“.

У альбоме па савецкай літаратуры патрэбна падаць партрэты беларускіх пісьменнікаў, ілюстрацыі да праграмных твораў і твораў, азіяцкіх Сталінскіх перыядаў; асобны раздзел прысьвяціць тэме „Творы беларускіх пісьменнікаў у перакладзе на рускую мову і мову народаў СССР і краін народнай дэмакратыі“, змясціць адпаведныя здымкі і раздрукаваны тэксты.

У гэтым альбоме трэба падаць і характэрныя сцены з паставак у тэатры імя Я. Купалы і імя Я. Коласа, драматычных твораў Купалы і Коласа, Крашын, Чорнага, Самуйленка і інш.

Пажадана выдасці асобны альбом па сучасным літаратуры галіна мастацтва: візуальнае мастацтва, беларуская музыка, тэатр і кіно, а таксама асобны альбом па гісторыі і географіі БССР.

Выданне альбомаў наглядных дапаможнікаў па беларускай літаратуры — велікі важны і неабходны справа, якую даўно ўжо чакае школа.

С. АЛЕКСАНДРОВІЧ.

ПА ПРАЎКА

У нумары 45 газеты „Літаратура і мастацтва“ ў артыкуле І. Родзіна „Варыфій рускай матэрыялістычнай эстэтыкі“ далучаны намыслы. У першай калонцы ў пятым абзацы зверху трэба чытаць: „... І. Чарнышэўскі ўшчыльняю падчышоў да пытанні навуковай эстэтыкі, за-

спавядаючы ім вожае дрэва, жокая галіна, кожны куст. Усюды бацаць яны пельбеліну. Потым прыходзіць роспач і ўзаемна нывінасць. Яны не разумеюць адін аднаго, не даяраюць адзін аднаму, не ведаюць уласных намераў. Жокавы з іх спрабуе забіць другога за кавалак хлеба і сала, які яны не могуць пазычыць, нібы ілюстравалі сваімі навазнікамі адзіны закон калітэлістычнага маралі: чалавек чалавеку — воўк. Жокавы з іх баіцца, каб другі не здарыў і не выдасць яго партызанам, каб захавалі сабе гэтым жыццём. Добра ўдалася Чорнаму псіхалагічна характарыстака фашысцкага салдата, тупога, абмежаванага, ачмуранага гітлераўскага прапагандаў, абываюча да ўсёго на свеце, акрамя свайго ўласнага дабрабыту. Калі ён памірае, забіць здраднікам Пачейчыкам з уласнага аўтамата, і мармыч нешта аясямі, палыходзіць да яго стары селянін, які разумее крыху па-нямецку з часоў свайго коўліяга палону, і гаворыць, як мудры і справядлівы судзя: „Сваіх дзяцей успомні?“ Душа твая рвецца па сваіх дзецях? Гадзіна! Як-ж ты і чорту бацька? Калі ты любіш сваіх дзяцей, дык нашто ты чужым згубу прынісць, каб дабе зямля не наслася!“

У апавяданні „Маленькая жанчына“ мы бачым вялікую трагедыю дзяцей акупацыйнага краіны. 12-гадовая дзяўчынка ідзе з разбуранага Мінска, дзе загінула ад бомбы яе маці, і вядзе за рукі чужых, незнамых дзяцей — дзяўчынку і хлопчыка, імен іх яна нават не ведае. На дарозе дзеці гінуць ад бомбы з нямецкага самалёта, а маленькая жанчына, апакаўшы іх пагібель, ідзе ўсё далей і далей, на ўсход сонца, як загадала ёй перад смерцю маці. У гэтых хвілін, піша Чорны, „скончылася яе маленства. Прышла сталасць на доўгі не век“. Больш такіх дзяцей, — сотні тысяч дзяцей Беларусі, Украіны і іншых мясцовасцяў, часова задоленых у той час фашыстамі, набылі на дарогах ваіны гэтую горкую сталасць! Апавяданні Чорнага, напісаны ім у дні

Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністэрстве БССР з глыбокім жалем паведамае аб дачаснай смерці артыста Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа

Ніла Васільева

Ф. А. ДЗЕБЕВА

і выказвае глыбокае спачуванне яго сямі і калектыву тэатра.

Галоўны рэдактар М. ГОРЦАУ.

Рэдакцыя: М. БЛІСЦІНАУ, В. ВІТКА — нам. галоўнага рэдактара, М. КАЦАР, П. ПАДКАВІРА, П. ПАНЧАНКА, М. ПАСЛЯДОВІЧ, Я. РАМАНОВІЧ, К. САННІКАУ.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, Савецкая, 34.

Тэлефоны: Галоўнага рэдактара 2-31-94, сакратарыята 2-32-04.

В. ВОЛЬСКІ

Вялікі мастак, палымны патрыёт

(Да 5-й гадавіны з дня смерці К. Чорнага)

Пяць год назад, 22-га лістапада 1944 года, не стала Кузьмы Чорнага. Дачасная смерць гэтага буйнага майстра беларускай мастацкай прозы з'явілася вялікай стратай для культуры Беларускага народа, для ўсёй савецкай літаратуры.

Гэта быў выдатны пісьменнік-рэаліст, чалавек вялікага жыццёвага воцугу і навіральнасці, мастак эпічнага складу, схільны да філасофскага развагі, да абгуваення і асэнсавання з'яў рэчаіснасці. Гэта быў глыбокі і ўдумлівы знаўца нацыянальнага характару свайго народа, верны і аданы сын Радзімы.

Чорны быў пісьменнікам акрэсленага, аблюбаванага кола тэм. Свет чалавечых лацупіў і перажыванняў, спрадвечная праблема ўзаемаадносін бацькоў і дзяцей, жыццёвая сіла зямлі, барацьба цёмных, завярных, уласніцкіх перажыткаў у псіхалогіі чалавека з парасткамі новай сацыялістычнай маралі, змена накаленняў, радасць працы, бацькаўшчына — да гэтай тэматыкі аноў і зноў вяртаўся пісьменнік у сваіх апавяданнях, аповесцях і раманых.

Героём яго твораў заўсёды быў народ. Каларытныя вобразы людзей з народнай масы, разнастайныя і маляўнічыя, з выразна акрэсленымі характарамі і жыццёвымі асаблівасцямі, з сакавітай, гучнай і адменнай мовай, якая здзіўляе багачем слоўнага матэрыялу, паўстаюць перад чытачом са старонак раману Чорнага.

Успомнім такіх, найбольш характэрных твораў К. Чорнага, як „Ліён Бушмар“ (1930), „Бацькаўшчына“ (1932) і „Трапеца пакаленне“ (1934). У вобразе Ліёна Бушмара пісьменнік паказвае звычайную, звычайнага аўтамата, прадстаўніка дэмнага, змрочнага, азіяцкага свету экспалататцы і ўсіх, чалавека з моцным характарам і дужай натурай, але асуджанага працэсам гістарычнага развіцця. У гэтым рамане,

вамі: „Вызваленне народа Заходняй Беларусі з-над прыгіету польскага панства было вялікай гістарычнай справядлівасцю і неабходнасцю. Пераход Чырвонай Арміі буйой граніцы, якая раздзала жыццё цела народа напалам, было актам вялікай і глыбокай савецкай гуманнасці: вызвалены народ з бясцярты і гора, вызвалена сама чалавечая годнасць — чалавек стаў звацца чалавекам. Вось гэтыя думкі і пакаў я ў аснову драмы „Прынка“.

Непахісны патрыёт Кузьма Чорны блалоча перажываў вымушаную разлуку з беларускай зямлёй, часова захопленай у 1941 годзе нямецка-фашысцкімі акупантамі. Вялікай любоўю да Радзімы і нявыніццю да ворага прасякнуты яго апошнія творы, напісаныя ў часе Вялікай Айчыннай вайны.

У рамане „Вялікаўшчына“, адным з лепшых сваіх твораў, пісьменнік з вялікай пераканальнай сілай мастацкага ўздзеяння сцвярджае ідэю сацыялістычнай бацькаўшчыны. Падзеі, якія адбываюцца ў гэтым рамане, ахапляюць вялікі кавалак часу. Яны адлюстраваны на шырокім сацыяльным фоне складанай працэсы гістарычнага развіцця Беларускага народа, пачынаючы ад барацьбы супраць царскай улады ў беларускім мастэчку навападдні імперыялістычнай вайны 1914 года і аж да перыяду калектывізацыі. На прыкладзе джыгата жыццёвага шляху і пакутных, але марных шуканняў Леанольда Гуні, патомка сілескіх ткачоў, пісьменнік даводзіць, што сапраўднай бацькаўшчынай для працоўнага чалавека можа быць толькі тая краіна, дзе ўлада належыць рабочым і сялянам, дзе існуе савецкі лад.

Раман „Трапеца пакаленне“ прысьвечана паказу фарманання новага чалавека, які вызваляўся ва ўмовах савецкай рэвалюцыі ад перажыткаў капіталізма, ад усаматуннай улады золата, ад пакуцця ўласніцтва, ад прагі ўзабачэння.

Ва ўсіх гэтых творах пісьменнік адлюстраввае ў эпічнай форме, на розных этапах гістарычнага развіцця свайго народа, тэмы зруч і псіхалогіі і свядомасці беларускіх працоўных мас, якія былі выкліканы сацыяльнымі зменамі і пераўтварэннямі пасля Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Пастарычый падзеі ўз'ядання Беларускага народа ў адной сямі, у адной савецкай дзяржаве, прысьвечана п'еса Кузьмы Чорнага „Прынка“ (1940). Сам пісьменнік каваў пра гэты свой твор і пра падзеі, якія выклікалі яго да жыцця, наступнымі сло-

У апошніх творах, напісаных па-за межамі Беларусі, захавалася ўсе ранейшы характэрны асаблівасці Чорнага: удумліваць і навіральнасць, эпічны тон апавядання, псіхалагічная абгрунтаванасць учынкаў, жыццёвасць і праўдзівасць вобразаў. На прыкладзе індыўідуальнага лёсу асобных людзей паўстае перад чытачом дэбеларускага народа ў часы гітлераўскай навалы.

Вось перад намі дзясляр Плішчык з апавядання „Асеньныя сядзі“. Гэта стары чалавек, які ўсё сваё жыццё мірна праціў у неважлікім пасёлку недалёка ад Мінска. Ён агувае сваю сувязь з блізкай і род